

2. Впровадження інформаційних і комунікаційних технологій в навчальному процесі студентів факультету фізичного виховання сприятиме формуванню в них здоров'язберігаючої компетентності, підвищенню ефективності підготовки фахівця.

3. Аналіз спеціальної літератури виявив необхідність проведення досліджень щодо створення інформаційних освітніх порталів, які підвищують ефективність використання ресурсів Інтернету.

Подальше наше дослідження передбачає:

– розробити педагогічну концепцію формування здоров'язберігаючої компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, принципи відбору змісту, форми і методи навчання;

– обґрунтувати структуру інформаційно-освітнього порталу оздоровчого спрямування і визначити критерії ефективності його роботи;

– науково обґрунтувати психологічні, методичні та організаційні аспекти використання інформаційних і комунікаційних технологій з метою формування здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури.

Вимагають подальшого вивчення дидактичні і психологічні аспекти самостійного навчання студентів з використанням WAP, GPRS і 3G.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєнко С. Підвищення ефективності вищої освіти — визначальний чинник зростання соціально-економічного потенціалу держави. Доповідь на підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України 23 лютого 2006 року. — К., 2006.
2. Ярох А. І. Сучасні інформаційні та комунікаційні системи: Методичні матеріали для студентів очного, заочного та дистанційного навчання із спеціальності “Журналістика”. — Харків, 2003. — 20 с.
3. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 396-р. К., 2006.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2002. — № 2. — С. 9–22.
5. Осадчий В. В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами Інтернет: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. — Вінниця, 2005. — 20 с.
6. Кустовський С. Комп'ютерні навчальні технології як засіб активізації самостійної роботи студентів-економістів // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. — 2004. — №5. — С. 185–188.
7. Мокін Б. І., Грабко В. В., Месюра В. І., Юхимчук С. В. Досвід використання Інтернет-технологій у Вінницькому державному технічному університеті // www.vstu.vinnica.ua/ies2000/doclad/a/a03.htm
8. Ніколаєнко С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства // Освіта України. — 2006. — 14 серпня.
9. Альтернативні методи навчання біології: Матеріали міжнародного науково-практичного семінару. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — Київ, 19–20 вересня 2002 р. — К., 2002.
10. Вучева В. В., Мещерякова О. Н., Соколова Л. А. Использование дистанционной технологии с целью активизации познавательной деятельности студентов в системе профессионального физкультурного образования // Теория и практика физической культуры. — 2002. — № 9. — С. 46–49.

Леонід МОСІЙЧУК,
Андрій ДЗІЮБАНОВСЬКИЙ

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРТНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРЕДМЕТУ “ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ” У ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (відповідно до кредитно-модульної системи підготовки фахівців)

Розкриваються шляхи, що визначають завдання фізичної культури у педагогічних вищих навчальних закладах (ВНЗ), їх важливість у задоволенні особистих і суспільних потреб, роль різних видів дій для їх вирішення згідно з вимогами Болонської системи. Обґрунтовано систему оцінки діяльності студентів.

Модернізація вищої освіти на сучасному етапі розвитку України вимагає пошуку ефективних шляхів озброєння майбутніх фахівців необхідним багажем знань, умінь та навичок.

Приєднання нашої держави до Болонського процесу поставила в основу національної системи вищої освіти такі критерії, як якість підготовки фахівців, зміцнення довіри між суб'єктами освіти, відповідність європейському ринку праці, мобільність, сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки, посилення конкурентоспроможності європейської системи освіти [2; 3; 5]. Це ж стосується і системи фізичного виховання у вищій школі.

Водночас невирішеними залишається чимало важливих проблем, серед яких: якою повинна бути спрямованість (мета і завдання) предмета “Фізичне виховання” у ВНЗ загалом та педагогічних зокрема; яка вагомість кожного із завдань фізичного виховання для становлення педагога; яка роль різних видів діяльності (аудиторної роботи, самостійної, індивідуальної) для реалізації кожного із завдань фізичного виховання у вищій школі; якою повинна бути система оцінювання навчально-тренувальних та виховних досягнень студентів.

Метою статті є обґрунтування шляхів переорієнтації на Болонський процес навчальної дисципліни “Фізичне виховання” у педагогічних ВНЗ.

Аналіз спеціальних літературних джерел [1; 4; 7] показав, що фізичному вихованню як навчальній дисципліні у ВНЗ належить важлива роль в підготовці сучасного фахівця, формуванні його особистості. Ця дисципліна в процесі реалізації своїх специфічних та загальнопедагогічних завдань покликана забезпечити:

- оптимальний фізичний та психічний розвиток організму в період завершення його вікового формування, а також створити передумови для сповільнення регресивних процесів у подальших періодах онтогенезу, забезпечити найкраще фізичне самопочуття, створити передумови для трудового довголіття (шляхом всебічного розвитку фізичних якостей у поєднанні з використанням інших шляхів управління функціональним станом та фізичним розвитком людини);
- готовність людини ефективно взаємодіяти із суспільним та природним середовищем протягом усього життя (використовуючи різні фізичні якості і накопичений руховий досвід);
- позитивний емоційний стан студентів (шляхом вдосконалення форм тіла, самовираження через рухову активність, а також гормонального стимулювання позитивних емоцій);
- впровадження фізичного виховання у побут громадян (шляхом формування у майбутніх педагогів суддівських та інструкторських навичок);
- забезпечення оптимальної розумової працездатності студентів. Це положення є актуальним, оскільки технічний прогрес сьогодення, стрімкий розвиток науки та всезростаюча кількість нової інформації, необхідної майбутньому фахівцеві, роблять навчальну діяльність студентів інтенсивнішою, напруженою. І тут ефективним шляхом забезпечення оптимальної розумової працездатності є цілеспрямована рухова активність, оскільки вона має властивість суттєво покращувати функціональний стан центральної нервової системи.

Усе викладене стосується мети фізичного виховання у ВНЗ загалом. Щодо педагогів, тут мета фізичного виховання значно розширюється.

Як вважають вчені (Б. Ашмарін, Л. Матвеев, Б. Шиян, та ін.) і показує досвід, тільки спільними зусиллями всього педагогічного колективу школи, учнів, їхніх батьків, громадських організацій можна створити дієву систему фізичного виховання, за допомогою якої оскільки значно легше вирішувати різні організаційні питання, активізувати позакласну спортивно-масову роботу, сформувати в учнів стійкі мотиви та звичку до систематичних занять фізичними вправами.

Дуже важливе для переорієнтації національної системи вищої освіти на Болонський процес чітке розуміння завдань дисципліни “Фізичне виховання” у педагогічних ВНЗ, вагомості кожного із них для майбутнього педагога. Актуальним також є формування відповідної системи оцінювання навчально-тренувальних досягнень студентів. Для її створення ми скористалися методом експертних оцінок (метод Делфі) [5].

Для реалізації цього методу було розроблено експертний опитувальник у формі таблиці. В основу визначення завдань фізичного виховання студентів ВНЗ педагогічної спрямованості (змістових модулів за КМСОНП) нами покладено усі можливості цілеспрямованої рухової активності та потреби людини і суспільства.

В опитувальнику експертам запропоновано здійснити наступні дії:

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

1) ознайомитись із визначеними нами завданнями фізичного виховання у педагогічних ВНЗ. Якщо на думку експертів є непотрібні складові, то необхідно їх викреслити. Якщо потрібних не вистачає — дописати;

2) визначити ранг кожного компонента (перше місце, друге, третє і т. д). На перші місця ставляться найвагоміші компоненти навчально-тренувальної діяльності студентів (на одному рівні може бути декілька складових). Зі зниженням вагомості тих чи інших компонентів їхній ранг теж знижується;

3) визначити роль кожного виду діяльності студентів у вирішенні поставлених завдань (перше місце, друге, третє), враховуючи періодичність занять (аудиторного — раз у тиждень, індивідуального — два рази, самостійних — невідомо скільки).

На основі отриманих результатів за допомогою методів математичної статистики планується розробити 100-бальну шкалу оцінювання навчально-тренувальних досягнень студентів у відповідності із метою та завданнями КМСОНП.

Було опитано десять респондентів, з яких один доктор наук, вісім кандидатів наук та один магістр. В результаті статистичного опрацювання отриманих даних (див. табл. 1) було визначено, що саме ці завдання фізичного виховання повинні вирішуватись у педагогічних ВНЗ. Жоден з експертів не виявив зайвого чи невказаного завдання, то ж їхнє рішення є консенсусним.

Таблиця 1

Результати експертного оцінювання вагомості завдань фізичного виховання у педагогічному ВНЗ (n = 10)

Ранг	Завдання ФВ студентів ВНЗО педагогічної спрямованості	Статистичні дані		
		M	$\pm \sigma$	$\pm m$
1	Мотивованість та звичка до занять з фізичного виховання. Участь у спортивно-масових заходах.	2,3	1,76	0,55
2	Вміння складати навчально-тренувальні програми для формування рухових навичок та всебічного розвитку фізичних якостей, в тому числі для вдосконалення форм тіла.	2,6	1,07	0,33
3	Рівень володіння життєво необхідними руховими навиками, в тому числі професійними.	3,2	1,93	0,61
4	Функціональний стан (соматичне здоров'я).	3,4	2,67	0,84
5	Вміння організувати та проводити різні форми фізичного виховання у школі, співпраця з батьками школярів щодо реалізації завдань фізичного виховання.	3,6	1,57	0,49
6	Всебічна фізична підготовленість (фізичні якості)	3,8	2,65	0,84
7	Вміння реалізовувати міжпредметні зв'язки (власного уроку з фізичним вихованням).	4,1	1,66	0,52
8	Інструкторська та суддівська підготовленість для реалізації завдань фізичного виховання у побуті.	5,0	2,64	1,52
9	Теоретичні основи фізичного виховання.	5,1	3,92	1,24
10	Досконалість форм тіла (поставка, гармонійність м'язової системи, оптимальність маси жирової та м'язової тканин).	5,3	2,62	0,83
11	Розвиток координаційних можливостей (спритності).	5,5	3,37	1,06
12	Розумова працездатність (властивості нервових процесів).	7,3	4,93	2,84
13	Морально-патріотична вихованість.	8,4	3,86	1,22
14	Навчально-дослідна підготовленість у фізичному вихованні (ІНДЗ).	8,7	2,4	0,76

Інша картина спостерігається при рангуванні цих завдань. Нами було визначено середню арифметичну величину оцінювання рангу завдань (M), середнє квадратичне відхилення відповідей (σ) та середню помилку середнього арифметичного (m). На основі середніх арифметичних показників ми визначили колективну думку про вагомість кожного завдання у

відсотках (рис. 1). Ці показники відображають максимальну кількість балів, яку студент може отримати за кожне завдання (за 100-бальною шкалою оцінювання).

Найвищий ранг серед усіх визначених експертами завдань отримало завдання формувати стійкі мотиви та звички до систематичних занять фізичним вихованням (13%). З десяти осіб на перше місце це завдання було висунуто шістьма експертами (серед них доктор наук). Іншими експертами дано третє, четверте і два п'ятих місця. Це свідчить, що сформовані стійкі мотиви та звичка до систематичних занять є фундаментом для реалізації усіх інших завдань фізичного виховання.

Останнє місце серед усіх завдань займає навчально-дослідна підготовленість студентів у фізичному вихованні. Два експерти дали 12-е місце, два — 10-е, два — 9-е, два — 7-е, по одному — 6-е та 5-е. Така думка респондентів вказує на те, що навчально-дослідна діяльність у фізичному вихованні є компетенцією фахівців. Проте 3% на вагомість цього завдання свідчить, що елементарні основи дослідницької діяльності у цій галузі науки студенти повинні засвоїти (самоконтроль у фізичному вихованні, аналіз спеціальних інформаційних джерел).

Колективну думку про вагомість інших завдань фізичного виховання видно на діаграмі рисунку 1. Проте, як видно, значне коливання варіант оцінок біля їх середньої величини свідчить, що думки експертів не є консенсусними. Тому необхідно надати можливість кожному експертові врахувати відповіді та висновок усієї групи, а потім провести повторне опитування. Лише після того, як експерти припинять корегувати свої відповіді, отриманий результат можна вважати консенсусним та використати його у процесі фізичного виховання студентів.

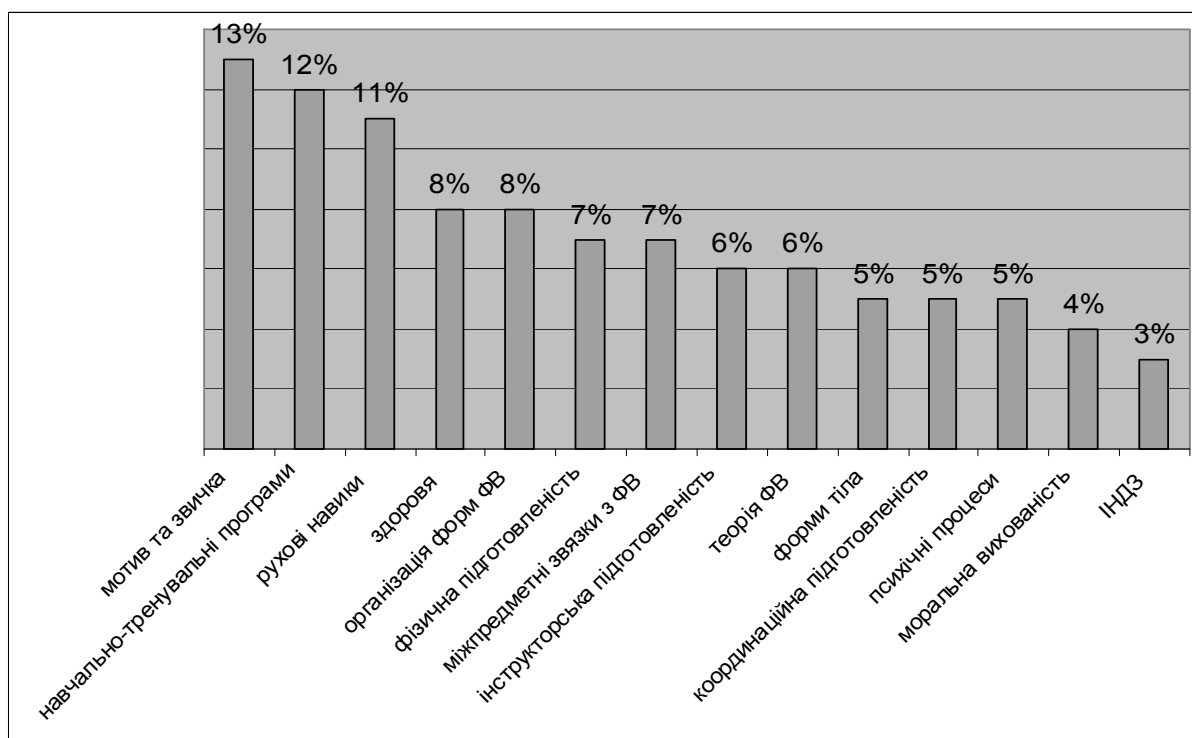

Рис. 1. Вагомість завдань фізичного виховання у педагогічних ВНЗ за результатами експертного оцінювання

Для узгодженості думок експертів ми пропонуємо власний аналіз виявлених розходжень.

Найбільші різниці в оцінках експертів виявлено у визначенні вагомості таких завдань фізичного виховання, як удосконалення властивостей нервових процесів, засвоєння теоретичних основ та морально-патріотична вихованість.

На нашу думку, властивості нервових процесів можна визначити із результатів тестування фізичної підготовленості, тому запровадження додаткових тестів, у цьому разі, є недоцільним. Оцінювання цих завдань треба об'єднати (бали сумувати).

Щодо морально-патріотичної вихованості, то тут розходження думок експертів пов'язано із різними визначеннями понять «мораль» та «патріотизм».

З позиції моралі важливим є те, що мотивацією до фізичного вдосконалення може бути психічний та фізичний тиск на оточуючих. Формування такої мотивації є недопустимим. У процесі фізичного виховання повинні формуватися лише позитивні мотиви до занять руховою активністю. Моральне виховання є необхідним чинником у формуванні позитивних для суспільства мотивів до фізичного вдосконалення, тому розглядати мораль як окремий компонент серед завдань фізичного виховання недоцільно. Її необхідно оцінювати як складову мотивації до фізичного вдосконалення.

У вихованні патріотизму раціональним є активна участь студентів у різних спортивно-масових заходах з історичними національними особливостями. Це завдання фізичного виховання, для спрощення оцінювання, варто також включити до визначення мотивації у заняттях таким вихованням.

Незрозумілим є те, що 9-ту позицію займають теоретичні основи фізичного виховання, адже, лише усвідомлюючи суть фізичного виховання, його мету та завдання, керівні положення побудови навчально-тренувального процесу, можна успішно реалізувати завдання, рейтинг яких є найвищим.

Найменша різниця в думках експертної комісії виявлена у вмінні складати навчально-тренувальні програми, організовувати різні форми фізичного виховання, реалізувати міжпредметні зв'язки у формуванні мотивів до цього виховання. Вони займають відповідно 2-е, 7-е та 1-е місця.

Перед повторним опитуванням треба врахувати, що найвищі позиції повинні займати специфічні завдання фізичного виховання, серед яких формування стійких мотивів до рухової активності, засвоєння теоретичних основ фізичного виховання, всебічний розвиток фізичних якостей, накопичення рухового досвіду та удосконалення форм тіла. У середині мають бути завдання, що необхідні для педагога (методична підготовленість). На нижні щаблі доцільно ставити загальнопедагогічні завдання фізичного виховання (етичні та естетичні), а також завдання, що є важливими лише для фахівців.

Варто зазначити, що покращення здоров'я є похідною реалізації специфічних завдань фізичного виховання, насамперед вдосконалення фізичної підготовленості. Ці завдання треба висувати та оцінювати у комплексі.

Щодо різних видів навчально-тренувальної діяльності студентів — то, на нашу думку, вони не є самоціллю. Їхня роль — сприяти оптимальній реалізації мети і завдань фізичного виховання. При цьому аудиторна робота виконує інструкторську функцію стосовно самостійної. Індивідуальна робота важлива лише для студентів, які займаються навчально-дослідною діяльністю, а також потребують додаткових консультацій щодо теоретичних і методичних питань.

Із результатів проведеного дослідження випливають такі висновки:

1. Предмет “Фізичне виховання” у ВНЗ загалом та педагогічних зокрема є важливою складовою вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. Для майбутніх педагогів мета і завдання цього предмету значно ширші, що робить неможливим його підміну заняттями у спортивних та оздоровчих секціях, кінцева мета яких не відповідає стандартам вищої педагогічної школи.

2. Експертне визначення вагомості різних завдань фізичного виховання у педагогічних ВНЗ виявило значне коливання варіант оцінок біля їх середньої величини. Це свідчить, що думки експертів не є консенсусними, тому необхідно надати можливість кожному експертові ще раз заповнити опитувальник із врахуванням відповідей та висновків усієї групи. Лише після того, як експерти припинять корегувати свої відповіді, отриманий результат буде консенсусним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании: Учебное пособие. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — 223 с.
2. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники Степко М. Ф., Болубаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. — Київ — Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. — 52 с.

3. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. — К.: ВВП “КОМПАС”, 1997. — 64 с.
4. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры (общие основы теории и методики физического воспитания; теоретико-методические аспекты спорта и профессионально-прикладных форм физической культуры): Учеб. для ин-тов физ. культуры. — М.: Физкультура и спорт, 1991. — 543 с.
5. Мосійчук Л. В. Дзюбановський А.Б. Визначення змісту та структури предмету “фізичне виховання” у вищих педагогічних навчальних закладах відповідно до кредитно-модульної системи підготовки фахівців. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова — Харків: ХДАДМ (XXIII), 2006. — № 12. — С. 174–178.
6. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / Розробники Грубінко В. В., Бабин І. І., Гузар О. В. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка.
7. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2001. — 272 с.